

Transkribering:

BAKOM BOKHYLLAN Podd #28

Kunskapsarvet, digitaliseringen och nyhetsrubrikerna

-Bakom bokhyllan.

Anslag, blandade röster:

- Vi såg nog egentligen en kollision mellan två ganska viktiga frågor. Den ena var att forskning bör vara tillgänglig både för andra forskare och för allmänheten. Det innebär att den bör vara digitalt tillgänglig. I väntan på den lagstiftning vi faktiskt ville använda så gick vi för långt i att digitalisera material som vi faktiskt inte hade rätt att publicera.

- Där insåg jag att det ligger ju en skatt där nere som är underutnyttjad.

- Svenska trycket är hur mycket som helst. Vi måste prioritera var ska vi börja?

- Den skanningen som är gjord på biblioteket den är bättre än originalkvalitén är så att man förlorar ingenting på att skanna dem.

Musik

Pgm-ledare:

Förstörelsen av biblioteket i Alexandria, bokbål i Kina och i nazityskland, conquistadorernas ödeläggelse av skrifter i mayatemplen, IS härjningar och förstörelser av kulturskatter i Syrien. Det finns många historiska exempel på böcker och andra kulturarv som försvunnit eller förstörts både i dåtid och i vår samtidshistoria. I religionens, politikens eller extremismens namn.

Digitalisering rätt utförd det är ett sätt att bevara den samlade kunskapen samtidigt som det är ett sätt att tillgängliggöra den. Nyligen kom ett pressmeddelande om att Kungliga biblioteket tillsammans med fem bibliotek i Sverige, varav Stockholms universitetsbibliotek i ett, i en gemensam insats ska digitalisera hela det svenska trycket från 1400-talet fram till idag.

Det är en ambitiös ansats som inte bara avser böcker, tidningar och tidskrifter utan även till exempel läromedel och rapporter.

Nu handlar den här ansatsen inte om rädsla för bokbål eller härjningar av bibliotek. Avsikten är snarare att öka informationstillgången och att tillgängliggöra nya källresurser för forskningen fr.a. Det är något vi återkommer till längre fram i avsnittet.

Miljöljud

Men nu står vi mitt framför den digitaliseringsrobot som köptes in 2011 för att kunna påbörja det stora digitaliseringsprojektet här på Stockholms universitetsbibliotek. Där vi bland annat digitaliserade och publicerade omkring 1500 doktorsavhandlingar vilket skulle skapa rubriker i tidningar och en anmälan till justitiekanslern, men det återkommer vi också till sen.

Vad är det som kan bli fel, alltså att den tar två sidor i taget eller vad?

Thorsten Håkansson:

Då stannar den ofta för det känner den av själv. Men det kan bli hack i texten här.

Pgm-ledare:

Jag står här vid roboten tillsammans med Thorsten Håkansson, bibliotekarie på Universitetsbiblioteket som jobbat med just digitaliseringsfrågan i många år. Hur är en snäll bok då?

Thorsten Håkansson:

Då skannar det bara. Då kan man nästan gå här ifrån.

Pgm-ledare:

Just digitaliseringen av alla doktorsavhandlingar från Stockholms universitet och tidigare Stockholms högskola är ett särskilt prioriterat område som pågått under flera år, vilket är något som Torsten och hans kollegor jobbar med varje dag.

Thorsten Håkansson:

Vi är väl uppe i 550 000 sidor nu. Alla avhandlingar sammanlagt är väl någonstans på 850.000, så vi har 300000 kvar.

Två tredjedelar har ni gjort. Ja.

Hur många avhandlingar är det?

Drygt 5000. Parallellt med det här så håller vi också på att gå igenom vårt avhandlingsförråd.

Vi börjar från början så allt står kronologiskt.

Kan man få kolla hur det ser ut där?

Det kan vi göra.

Här står.

Här har det varit fullt med avhandlingar en gång i tiden. Men här är då första hyllan som började 1906 och gick fram till 2004. Sedan började handlagret.

Tanken är ändå att det ska vara en svit med alla avhandlingar från 1906 och framåt.

Uno Willers. Var det inte han som var ÖB här?

Här är Hans Blix ja.

Nu är vi inne på?

Det är 1959, så det är fortfarande Stockholms högskola.

Olof Lagercrantz.

32 det är den där. Ja, alla har inte namn på ryggen. Nej.

Volym, Myrdal.

Prisbildningsproblemet och föränderligheten.

Konjunkturspridningen en teoretisk och historiska undersökning av Dag Hammarskjöld.

Det är ju kunskapsarvet.

Musik

Pgm-ledare:

Alla de här avhandlingar håller alltså på att digitaliseras. Men vad var det egentligen som hände när digitaliseringsprojekt drog igång för snart ett decennium sedan som gjorde att

Stockholms universitetsbibliotek blev föremål för skandalartiklar i dagspressen och blev JK-anmälda för upphovsrättsintrång?

Den som kan förklara det här bäst sitter i en annan del av staden. Jag åker till Stockholms stadsbibliotek på Sveavägen.

Hej!

Anders Söderbäck:

Jag heter Anders Söderbäck och jobbar nu som enhetschef för digitala biblioteket och medier på Stockholms stadsbibliotek.

Mars 2011 började jag som projektledare vid Stockholms universitetsbibliotek för att bygga upp en digitaliseringsverksamhet vid biblioteket. Då började vi digitalisera doktorsavhandlingar från Stockholms högskola. Så att vi började någonstans i slutet av 1800-talet och Stockholms högskola fanns fram till 1960 då det blev Stockholms universitet.

Det var ungefär 500 avhandlingar som låg från slutet av 1800-talet fram till 1960. Det var dem vi började digitalisera.

Pgm-ledare:

Våren 2012 blev Anders Söderbäck enhetschef på biblioteket med ansvarar bland annat för digitaliseringsverksamheten som han varit med och byggt upp. Digitaliseringen av doktorsavhandlingar fortsatte fram till november 2013 då en reporter från Svenska Dagbladet ringde upp Anders och undrade varför Stockholms universitet systematiskt bröt mot upphovsrätten.

Anders Söderbäck:

Svenska Dagbladet hade de fått information om att vi hade digitaliserat och publicerat åtminstone en, antagligen flera doktorsavhandlingar som fortfarande låg skyddade av upphovsrätten eftersom författaren inte var död sedan 70 år och inte heller hade givit sitt tillstånd till det här. Och det var ju sant, så att vi drog tillbaka då tror jag 1500 digitaliserade doktorshandlingar. Allt som vi hade digitaliserat. Vi drog tillbaka faktiskt doktorsavhandlingar som vi faktiskt hade haft rätt att publicera också eftersom vi inte hade full kontroll över vilka hade vi tillstånd att lägga ut och inte.

Pgm-ledare:

Men hur kom det sig att ni inledde det här digitaliseringsprojekt utan att ha tillstånd från upphovsmännen?

Anders Söderbäck:

Vi såg ett ganska stort problem. Vi jobbade som bibliotek väldigt mycket med. Dels så såg vi att i princip all forskningskommunikation var, 2011, skedde digitalt också väldigt tydligt och man såg trenderna framåt att forskningskommunikationen var som genomdigitaliserad. Det fanns flera framför allt internationella men också svenska initiativ kring att digitalisera äldre litteratur. Och vi såg att i vårt jobb/uppdrag med att synliggöra Stockholms universitets forskning så blev det då forskningen från 1900-talet, om man utgår från digitala kanaler och digitala publikationer, fullständigt osynlig. Därför tyckte vi att det låg i vårt uppdrag. Det är så att jag tycker fortfarande att det här låg i vårt uppdrag, ligger i universitetets uppdrag att göra det här materialet tillgängligt. Därför satte vi igång en digitalisering av det.

Pgm-ledare:

Fick ni liksom några reaktioner från forskare längs med vägen allt efter som ni digitaliserade de här avhandlingarna?

Anders Söderbäck:

Vi fick flera väldigt positiva reaktioner. Den första reaktionen vi fick var från juridiska institutionen som hörde av sig och tackade för att vi hade digitaliserat den första avhandlingen juridik vid Stockholms högskola. Sedan fick vi reaktioner från flera forskare som hörde av sig till oss antingen då tackade för att vi hade gjort någonting som de letade efter tillgängligt för att jag framförallt inom humaniora och samhällsvetenskap så är äldreforskning fortfarande intressant och då hade man hittat den här i, antingen i någon annan del Stockholms universitet, någon del av Sverige, tror att det var någon amerikansk forskare som hörde av sig och undrade om det finns mer som kan digitalisera.

Så vi fick ganska positiva reaktioner. Vi fick någon negativ reaktion. Fram för allt någon som hörde av sig och undrade. Någon anhörig sa att min pappa är död men jag ser att hans doktorsavhandling är tillgänglig här, har ni verkligen rätt att göra det. Då så sa vi att nej det har vi inte. Vi ber om ursäkt vi drar tillbaka den här.

Vi såg nog egentligen en kollision mellan två ganska viktiga frågor. Den ena var att forskning bör vara tillgänglig både för andra forskare och för allmänheten. Det innebär att den bör vara digitalt tillgänglig.

Det fanns egentligen då inga bra juridiska lösningar för att lösa det här. Man pratade då väldigt mycket om kollektiva avtalslicenser så att de krävde en förändring av upphovsrättslagen som ännu inte varit implementerad. Och vi väntade också på den förändringen i upphovsrättslagen och tänkte att så fort den är iland då behöver vi ta kontakt med någon organisation som kan representera de här författarna. Kan vi skriva någon form av kollektivt avtal för att publicera större mängder avhandlingar.

Så gott som omöjligt insåg vi. Fram för allt om man vill göra det här i större skala. Att kontakta varje enskild författare individuellt. Så att där var det två principer som krockade. I väntan på den lagstiftning vi faktiskt ville använda så gick vi för långt i att digitalisera

material som faktiskt inte hade rätt att publicera. Men samtidigt så såg vi att det låg både i universitetets uppdrag och i vårt uppdrag som Universitetsbibliotek.

Men det var ju i alla fall en forskare som var väldigt missnöjd med att hans avhandling låg ute och drog det ganska långt genom rättsväsendet helt enkelt. Vad hände med hela den historien? Det finns ju två spår här. Det ena är den mediala diskussionen det andra är att vi blev anmälda till JK, justitiekanslern, av en forskare som då också hade rådgjort med någon jurist som skulle jag ärligt talat säga var fullständigt ute och cyklade. För att han hade på något sätt då fått intrycket av att det här skulle röra sig om skadestånd i miljonklassen. Vilket enligt dem tidigare liknande fall som vi hittade som var ganska få inte stämmer. För att den ekonomiska skadan i princip är obefintlig. Det finns fortfarande en kränkning av upphovsrätten och det är definitivt någonting som universitet eller myndigheter överhuvudtaget inte ska göra. Man bör inte bryta mot lagen. Fram för allt inte när det drabbar enskilda medborgare. Så att där finns det någon liksom en grund skadestånd men det rör sig inte om miljoner. Ja, det var en person som drev det här och det diskuterades nog bland flera forskare som undrade vad är det som händer. Varför? Är det här någonting vi borde göra något åt?

Jag minns att jag gärna ville att JK skulle driva det här vidare för att det vore bra att få någon form av klarhet i den här frågan. Vad rör det här sig om? Den första artikeln i Svenska Dagbladet - Stockholms universitet bryter mot lagen - ledde sedan till en uppföljande artikel där man intervjuade forskare, professorer vid både Umeå och Stockholms universitet som säger, att forskning bör delas på nätet. Det finns ett problem som Mårten Schultz då redan var en ganska profilerad professor juridik, att det stämmer att det här är i strid med lagen men problemet är lagen inte att forskningen ska kunna publiceras. Så här borde lagen ändras. Så att vi fick jag en annan vinkel på mediedebatten ganska snabbt. Fick också andra ledarskribenter som skrev att forskning bör vara offentligt tillgänglig åtminstone om den har producerats i eller finansieras av offentliga medel. Vilket de allra flesta doktorsavhandling har gjort. Det leder fram till en diskussion inom Stockholms universitet där man också skrev om disputationens ordningen och skrev in att doktorsavhandlingar ska publiceras fritt tillgängligt på nätet om det inte finns några juridiska hinder mot det. Så att vi fick en ganska bra diskussion genom det här.

Därmed inte sagt att det var rätt. Men det var åtminstone delvis rätt men ganska tydligt att det var grupper som stod emot varandra här.

Pgm-ledare:

JK lade i slutet av 2014 ned ärendet. Bl.a. med hänvisning till att avhandlingen varit tillgänglig i fulltextformat under en mycket begränsad tid. Sammanlagt tre veckor under 2013.

I beslutet att lägga ner ärendet vägde man också in att publiceringen av avhandlingen inte var ämnad att kränka forskarens anseende utanför att tillgängliggöra forskning som kommit

till genom offentliga medel samt att universitetet avpublicerade avhandlingen omedelbart när forskaren motsatte sig publiceringen och bad om ursäkt.

Ni drog tillbaka i alla fall alla de här avhandlingarna som ni hade digitaliserat och publicerat. Vad ledde allting fram till slut vad gäller just digitaliserandet och tillgängliggörandet av Stockholms högskola och Stockholms universitets avhandlingar?

Anders Söderbäck:

Vi drog tillbaka 1500 publicerade avhandlingar. Sedan började vi få mail från enskilda forskare som undrade, hör min doktorsavhandling till de ni har dragit tillbaka? För då vill jag att ni lägger ut den igen. Då tog vi fram ett ganska kort avtal som vi kunde skriva med forskarna om att den här enskilda personen ger oss rätt att publicera det här verket.

Och i de fall där då svaret var, att nej din avhandling hörde tyvärr inte till dem vi har dragit tillbaka. Då digitaliserade vi den direkt. Skrev ett avtal och la ut den och då nådde vi inte upp i 1500 men kanske 50 åtminstone ganska snabbt igen.

Sedan skedde den här förändringen i upphovsrättslagen som möjliggjorde kollektiva avtalslicenser och där inledde vi en diskussion med Bonus presskopia som ledde fram till att vi skrev ett avtal som ger oss rätt att för en viss årlig summa som då Bonus distribuerade till sina medlemmar gav oss rätt att publicera doktorshandlingar och det innebär också att om någon författare hade invändningar mot det då vände de sig till Bonus. Man skriver att det här avtalet men den hanteringen handlade då snarare om att vi har ett avtal om att publicera allting. De författare som vill dra sig ur det här hör av sig till den part vi har skrivit avtal med. Be dem att exkludera dig för avtalet.

Vilket var vi egentligen hade velat ha från början bara att den möjligheten fanns inte när vi satt igång projektet. Den kom två år senare.

Det här är ett av de projekt i min karriär så här långt som jag är mest stolt över att ha varit med i. Inte för att vi bröt mot lagen utan för att vi faktiskt genom det här digitaliseringsprojektet lyckades driva en fråga framåt som var viktig vad gäller åtkomst till svensk 1900-talsforskning. Ja, jag tycker det är jätteviktigt att den är tillgänglig både för andra forskare och för allmänheten och jag tror inte att vi hade kommit så snabbt fram i dem både tekniska och avtalsmässiga lösningar vi tog fram för det här om vi inte hade gått lite för fort fram.

Eftersom jag nu har lämnat Stockholms universitet så kan jag säga att jag personligen står för det. Stockholms universitet gör det väl inte.

Trailer:

Bakom bokhyllan, allt utom boktips.

Pgm-ledare:

Tillbaka till digitaliseringsrummet på Stockholms universitetsbibliotek och bibliotekarie
Torsten Håkansson.

Thorsten Håkansson:

Ganska tjock bok här så den kommer låta mycket. Är du beredd nu då?

Så låter det när en bokrygg skärs av.

Ja.

Nu kan man stoppa in den i vår dokumentskanner.

Pgm-ledare:

Säg att vi hade skannat hela denna bok. Vad händer i nästa steg digitaliseringsprocessen.

Thorsten Håkansson:

Nästa steg är att man ser till att alla sidor är lika stora. Att de är raka. Så att det blir snyggt. Man fixar med omslag och sådär för det kan inte den här maskinen. Det får man ta på sidan då. På en vanlig flatbädd. Då lägger man till dem. Ser till att allting är med och sen skickar man det till programvara för OCR. Alltså texttolkning.

Vet du vad vi har här, det är digitala bilder. Men vi vill ju också att texten ska gå att söka i, kopiera och så där och då kör vi det i OCR-programmet. Så då får vi se en PDF med två lager kan man säga. Ett lager med bilden och ett lager med texten. Texten syns inte men den liksom ligger i bakgrunden så att den går att söka i, markera och kopiera. Det är liksom bokens väg ifrån skannern och Pdf:n.

Vart hamnar Pdf:n sen då?

Först sparar vi allting på en server. Är det en avhandling så kan vi publicera den som en länk i en DIVA-post. Då har vi en server här hos oss där Pdf:n ligger. Sen om vi skannar äldre böcker från bibliotekets samlingar så har vi ytterligare en annan server och då lägger vi länkar i bibliotekskatalogen Libris.

Pgm-ledare:

Avhandlingen är ju en del av det här. Men allting annat så ni skannar?

Thorsten Håkansson:

Det kommer beställningar ibland från universitetet och även ibland utanför universitet. Då har vi den boken i samlingarna. Den är i tillräckligt bra skick för att skanna så gör vi det då. Sen lägger ut den så att det blir en länk i Libris.

Så det är liksom lite användarstyrt?

Ja.

Nu kommer vi också senare år att gå med i ett europeiskt biblioteksnätverk som heter EoD, E-books on Demand. Vilket gör att det kommer att finnas en knapp i Libris-posten som man kan trycka på för att beställa en bok.

Det innebär liksom för användaren att det blir enklare på något sätt?

Det blir enklare. Så blir det en prislapp på det där alltså att priserna varierar lite grann. Från början har vi kallat det för digitalisering men eftersom det begreppet används i ett mycket större sammanhang idag. Samhällets digitalisering. Har vi valt nu att döpa om oss till digitisering. Det känns lite obekvämt men det är för att liksom visa att vi inte håller på med de här stora idéerna utan vi håller på med skanning och sådant där.

Vilka är det som ni ser som har behov digitisering?

De som vill ha kursmaterial ska vara enklare om det inte är copyright som krångla till det. Men det kan man lösa det så kan man ju göra kursmaterial lättillgängligt. För studenter t.ex.

Det kan man ha intresse av att man tycker att det borde den här just den här skriften ska vara lätt tillgänglig för många. Man kanske tycker att det är viktigt av någon anledning. Sen kan det ju vara forskare som behöver material i sin forskning.

För ett tag sedan skanna vi tysk statistik på beställning. Körde sedan i den här OCR-maskinen och den kan också leverera ut Excel. Det gjorde den riktigt bra. Jag var förvånad över att det blev så bra och det gjorde att då kunde de istället för att sitta och skriva av allting för hand så kunde de jag får Excel-ark direkt med den här statistiken. Det finns massa olika behov liksom.

Musik

Pgm-ledare:

Någon annan som har haft nytta av material som digitiserats är Richard Gyllencreutz, universitetslektor i marin geofysik.

Richard Gyllencreutz:

Rullarna. Exempel här. 8209 del 1 Norra Östersjön och så stor det Par 250-500 hz. Par står för Pneumatic Air release. Det är en förkortning för att man använt luftkanon. Så står det klockslag 18.15 till 04.00. Det var maskiner, alltså skrivare som skrev ut samtidigt som man samlade in data.

Enda sättet att hålla koll på vad som var vad var med klockslag.

Jag forskar om havsbottnar eller snarare med havsbottnar. Jag tittar på havsbotten som klimatarkiv. Så jag försöker att förstå hur klimat och framförallt inlandsisar har ändrat sig på tidsskalor om sådär 100 000 år. Då använder vi väldigt mycket ekolod eftersom havsbottnarna ligger under med massa vatten och det är ju ett problem eftersom det är svårt att komma åt dem men det gör jag också att vi kan skicka nya signaler genom vattnet. Sen tar vi sedimentkärnor, borrar i havsbotten för att ta upp material som studerar i labbet för att hitta olika typer av klimatsignaler som bevaras sig i sedimenten på olika sätt.

Pgm-ledare:

En av pionjörerna inom detta med att undersöka havsbottnar var docent Tom Flodén som liksom Richard Gyllencreutz var verksam vid SU. Under många år samlade han in enorma mängder data genom seismic. Ett område inom geofysiken där man kan undersöka mark på land eller havsbotten genom att skicka ut elastiska vågor. I det här fallet i form av en explosion under vattnet med hjälp av en luftkanon.

Tom Flodén kartlade under sin tid på SU i princip hela södra Östersjöns havsbotten. All data hamnade till slut på kilometervis av pappersrullar.

Richard Gyllencreutz:

Det som till slut manar i vetenskapliga publikationer det blir ju liksom bara snuttar av det här, de intressantaste bitarna som man gör en publikation av. Då finns det massa material där som ingen mer än han och hans kollegor på den tiden har tittat på. Där insåg jag att det ligger en skatt där nere som är underutnyttjad. Då var det ett särskilt forskningsprojekt som jag, inte en av mina huvudgrejer som jag håller på med väldigt lite vid sidan om, och det är för att kartlägga inlandsisen under avsmältningen och var isen fanns i Östersjön.

Vi har ganska bra koll på var isen fanns på land i olika avsmältningstadiet. För det är ju ändmoräner att det blir diverse spår i terrängen som går att se. Men på havsbotten är de övertäckta för att det kommer nya sediment. Det ligger massa lera och sand och slam ovanpå de lämningarna. Så då behöver man ju titta igenom sedimenten och då tänkte jag att då kan man titta om det finns någonting i hans gamla mätningar som man kan avslöja några spår av istäcket på havsbotten.

Pgm-ledare:

Efter lite detektivarbete tillsammans med en kandidatstudent lyckades Rickard få hjälp mig att hitta de rullar han behövde till sin forskning och sen få dem digitaliserade eller digitiserade med hjälp av biblioteket.

Finns det uppenbara fördelar med att använda sig av digitalt material?

Richard Gyllencreutz:

Det var en förutsättning för att vi skulle kunna få ett grepp om det här överhuvudtaget. För att sitta med de här pappersrullarna. Alltså de är många tiotals meter långa. Bara logistiken med att rulla ut dem här och titta på dem är jätteknepig. Det är klart backar man några tiotals år här så det var ju så man gjorde man satt med pappersrullar och färgpennor och när man arbetade med materialet. Men det blir så oerhört mycket effektivare om vi får det i digital form. Vi kan få upp det på en skärm som man kan scrolla igenom det på datorskärmen lite snabbt. Man kan faktiskt, det har vi inte gjort än men det finns planer på att man faktiskt kan, digitalisera det ännu ett snäpp till. Det är att återskapa signalen som de här diagrammen är gjorda ifrån. Alltså genom att räkna baklänges vad det är för någonting som orsakat de här små kurvorna på papperet. Det är liksom nästa steg i det här och faktiskt ta tillbaka. För då kan vi använda statistiska metoder för att gå igenom materialet också. Det går ju göra mycket mycket mer om vi digitaliserar ett snäpp till.

Pgm-ledare:

Finns det liksom några nackdelar med att jobba med digitaliserat material? Blir det lika bra bilder eller lika bra information som det riktiga analoga?

Richard Gyllencreutz:

Nej, det blir ingen försämring i alla fall. Inte med det här materialet. För att det är, den typen av data som vi har det blir inte så bra kvalitet på diagrammen alltså ursprung så att det är något problem.

Den skanningen som är gjord på biblioteket den är bättre än originalkvalitén. Ja, så att det man förlorar ingenting på att skanna dem.

Det är väl ingen nackdel direkt heller men det tillför ju extra arbetssteg. Även om vi fick hjälp med själva digitaliseringen så är det klart att det blir en del filhantering. Det är bökigt att hålla ordning på vad som är vad i den. Bara kommer ihåg vad som var starten och början på en sådan papprulle. Men det är ingen nackdel det är bara så det är. Man är tacksam för att få hjälp med det här och att scanna 20 meter långa papprullar är inte så lätt. Bara hålla pappret rakt, så att vi är glada att få hjälp av proffs med den saken.

Då ser man alltså. Det är fil som är ungefär 4800 gånger 180 000 pixlar. Så det är en ganska stor bild som man kan skrolla förbi på skärmen. Där ser man alltså havsbotten i genomskärning. För sen ser vi ekot av havsbotten här. Det här är det som vi kallar för multipel så där kommer liksom, den första biten här det är vattenkolumnen så där uppe är vattenytan och sen kommer havsbotten. Sen ser vi att samma kommer igen och sedan havsbotten en bit längre ned igen. Det är ljudet som har studsat upp och ner två gånger. Men här kan vi se sedimenten som ligger ovanpå berggrunden. Det svarta som ligger underst här det är berggrunden. Sedan ligger det morän och lera och sand på lager. På vissa ställen ser man väldigt tydligt hur de ligger snyggt och prydligt lager-på-lager. Ser ut som ett ställe som skulle vara bra om man vill ta sedimentkärnor t.ex. Man måste ju kolla noga för att

skulle man ta ett prov i högra sidan där det svarta går ända upp i vattnet det betyder att berget går ända upp i vattnet då. Kör vi ned provtagaren där då säger det klonk och så går den sönder. Så att därför är geofysiken ett ovärderligt hjälpmedel när man ska ta prover på havsbotten och kolla vad som finns där nere innan.

Ja, det har varit väldigt stor hjälp. För att annars om vi skulle åka ut och göra detta från början. Att börja leta efter de här spåren efter var inlandsisen har befunnit sig på måfå. Då skulle vi köra över enorma sträckor här ute bara för att göra en grundläggande kartläggning. Det här är ett projekt som håller på och vi ägnar några fältveckor om året till det. Det blir en begränsad tid på sommaren när vi kan och båten är tillgänglig, bra väder. Så småningom bygger man upp en databas och tänker att om ett år kanske vi kommer att ha en första publikation färdig om det här.

Pgm-ledare:

Genom åren har flera olika punktinsatser genomförts vad gäller digitalisering. Större som mindre. Bl.a. har Thorsten Håkansson varit med och byggt upp det som kallas kartrummet. En webbplats med äldre svenska kartor från bibliotekets samlingar. Ett projekt som är på gång framöver är juridikbok.se där syftet är att tillgängliggöra juridisk litteratur på nätet.

Men hur var det med det ambitiösa projektet att digitalisera hela det svenska trycket från 1400-talet fram till idag som Stockholms Universitetsbibliotek också en del av? Var och hur börjar man med ett sådant mastodontprojekt? En av dem som undertecknat den här avsiktsförklaringen är Stockholms universitetsbiblioteks överbibliotekarie Wilhelm Widmark.

Wilhelm Widmark:

Svenska trycket är ju hur mycket som helst och där har vi kommit fram till att det är utifrån användarnas behov. Vi måste då fundera på hur hittar man användarnas behov? Man kan bl.a. t.ex. titta på sökningar i Libris. Vad är det forskarna och studenterna söker efter? Var är det som då vore vettigt att börja med?

Vi kommer starta en urvalsgrupp. Sedan måste vi ha liksom en grundtanke om den tekniska kvalitén och olika bitar hur här ska kunna skalas upp så en sån grupp kommer starta också.

Pgm-ledare:

Det är förutom SU också universitetsbiblioteken på Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå universitet samt Kungliga biblioteket som står bakom avsiktsförklaringen. Det kommer att krävas ett långsiktigt arbete för att ro denna massdigitalisering i hamn.

Wilhelm Widmark:

Vi har gjort en kartläggning för att sen kunna skala upp det här. Framtida grupper blir ju att försöka hitta finansieringar för det här. Vi kan inte göra allt inom våra gängse budgetar. Men

dit har vi inte kommit än. Vi måste först sätta verksamheterna. Sedan är det viktigt att börja arbeta. Titta det vi gör med våra avhandlingar är en del av det och tittar på andra saker. Så att det är än så länge inte så konkret. Men det är väldigt bra att vi jobbar tillsammans för att börja. Det här beror ju mycket på när vi väl har kommit fram till vad är det vi måste prioritera och sen finansiering av det här. För det är ju inget vi har i vår gängse budget att kunna skala upp digitaliseringen speciellt mycket. Sen har vi ju möjlighet att göra det med extra finansiering. Så jag tror inte, vi kommer inte se så stora skillnader i höst men jag tror framåt nästa år så kommer det börja hända saker.

Musik

Pgm-ledare:

Du har hört det 28:e avsnittet av Stockholms universitetsbiblioteks podd Bakom bokhyllan som den här gången handlade om digitalisering. Det finns mycket mycket mer att säga om digitalisering som vi hoppas kunna ta upp i avsnitt längre fram. Missade förra avsnittet av bibliotekets märkliga unika och uråldriga böcker och hur man forskning kan jag varmt rekommendera det som komplement till det här avsnittet.

Vi som gör den här podden heter Karl Edqvist, Urban Göranson och så jag Julia Milder. Hör gärna av dig till oss. På vår webbplats su.se/bakombokhyllan hittar du alla kontaktuppgifter, låtlistor och tidigare avsnitt.

Nästa gång handlar det om akademisk frihet. Vi hörs om två veckor igen.

Om man tänker sig i framtiden att det borde gå att digitisera allt. Eller vad tror du?

Thorsten Håkansson:

Allt vet jag inte, men man kan ju också använda sådan här laserskanning kan vi använda.

Till exempel som på hållristningar och sådant där. Då får man ju fram höjdskillnader i saker och ting så att det kan man ju säkert använda. Vet att de använder man väl bland annat på konstverk och det finns ju oändligt med maskiner att använda.